

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ДІЙ НАСЕЛЕННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Дії населення під час терористичного акту

Основні заходи щодо запобігання можливого терористичного акту: не торкайте у вагоні поїзда, під'їзді або на вулиці нічийні пакети (сумки), не підпускайте до них інших. Повідомите про знахідку співробітникові міліції;

у присутності терористів не виказуйте своє невдоволення, утримайтеся від різких рухів, лементу й стогонів;

при погрозі застосування терористами зброї лягайте на живіт, захищаючи голову руками, подалі від вікон, зашкленених дверей, проходів, сходів; у випадку поранення рухайтесь; використайте будь-яку можливість для порятунку; якщо відбувся вибух - вживайте заходів щодо недопущення пожежі та паніки, надайте домедичну допомогу постраждалим;

намагайтеся запам'ятати прикмети підозрілих людей і повідомте їх прибулим співробітникам спецслужб.

Дії під час перестрілки:

якщо стрілянина застала вас на вулиці, відразу ж лягте й озирніться, виберіть найближче укриття й проберіться до нього, не піднімаючись у повний зріст. Укриттям можуть служити виступи будинків, пам'ятники, бетонні стовпи або бордюри, канави.

Пам'ятайте, що автомобіль - не найкращий захист, тому що його метал тонкий, а пальне - вибухонебезпечне. За першої нагоди сховайтеся у під'їзді будинку, підземному переході, дочекайтеся закінчення перестрілки;

вживайте заходи для порятунку дітей, за необхідності прикрийте їх своїм тілом. За можливості повідомте про інцидент співробітників міліції;

якщо в ході перестрілки ви перебуваєте у будинку - укрийтеся у ванній кімнаті й лягте на підлогу, тому що перебувати у кімнаті небезпечно через можливість рикошету. Перебуваючи в укритті, стежте за можливим початком пожежі. Якщо пожежа почалася, а стрілянина не припинилася, залиште квартиру й укрийтеся в під'їзді, далі від вікон.

Дії у випадку захоплення літака (автобуса): якщо Ви виявилися в захопленому літаку (автобусі), не привертайте до себе уваги терористів. Огляньте салон, визначте місця можливого укриття на випадок стрілянини;

заспокойтеся, спробуйте відволіктися від того, що відбувається, читайте, розгадуйте кросворди; зніміть ювелірні прикраси;

не дивіться в очі терористам, не пересувайтеся по салону та не відкривайте сумки без їхнього дозволу;

не реагуйте на провокаційну або зухвалу поведінку;

жінкам у міні-спідницях бажано прикрити ноги; якщо представники влади почнуть спробу штурму

- лягайте на підлогу між кріслами й залишайтеся там до закінчення штурму;

після звільнення - негайно залиште літак (автобус), тому що не виключена можливість його замінування терористами й вибуху парів бензину.

Якщо ви стали жертвою телефонного терориста:

покладіть слухавку поряд з телефоном; подзвоніть з іншого телефону (мобільного, від сусідів) на вузол зв'язку і скажіть причину дзвінка, своє прізвище, адресу та номер свого телефону. Диспетчер встановить номер того, хто дзвонив та скаже вам, звідки дзвонили - з квартири чи з автомату;

напишіть заяву начальнику відділення міліції, на території якого ви проживаєте, для прийняття необхідних заходів;

постарайтесь затягнути розмову та записати її на диктофон чи дайте послухати свідкам (сусідам);

подзвоніть на вузол зв'язку з іншого телефону (аналогічно п. 1), а потім напишіть заяву в відділення міліції;

міліція, за запитом на вузол зв'язку, отримає номер телефону, адресу, прізвище того, хто дзвонив і прийме необхідні міри;

одночасно, з розмовою і записом на диктофон, друга людина дзвонить з іншого телефону на вузол зв'язку, а потім в міліцію за телефоном 102 для термінового затримання того, хто телефонував.

Підготовка до можливої евакуації:

Уточніть час початку евакуації. Попередьте сусідів, допоможіть дітям, інвалідам та людям похилого віку. Їх мають евакуювати в першу чергу;

підготувати документи та гроші, предмети першої необхідності, упакувати ліки, мінімум білизни та одягу (1-2 зміни);

зібрати запас який ви маєте консервованих харчів, у тому числі молоко для дітей на 2-3 дні;

зібрані речі упакувати у поліетиленові мішки та пакети та скласти їх в помешканні, найбільш захищеному від проникнення зовнішнього забруднення;

перед виходом з будинку вимкніть джерела електро-, водо- і газопостачання, візьміть підготовлені речі, одягніть протигаз (респіратор, ватно-марлеву пов'язку), верхній одяг (плащ, пальто, накидку), гумові чоботи;

з прибуттям на нове місце перебування проведіть дезактивацію засобів захисту, одягу, взуття та санітарну обробку шкіри на спеціально обладнаному пункті або ж самостійно (зняти верхній одяг, ставши спиною проти вітру, за можливістю почистити його), обробіть відкриті ділянки шкіри водою або спеціальним розчином, який буде виданий кожному. Для оброблення шкіри можна використовувати марлю чи просто рушники.

Екстрена валізка

Екстрена валіза, як правило, являє собою міцний і зручний рюкзак від 25 літрів і більше, що містить необхідний індивідуальний мінімум одягу,

предметів гігієни, медикаментів, інструментів, засобів індивідуального захисту та продуктів харчування. Всі речі повинні бути новими (періодично поновлюваними) і не використовуватись у повсякденному житті. Екстрена валіза призначена для максимально швидкої евакуації із зони надзвичайної події, будь то землетрус, повінь, пожежа, загострена криміногенна обстановка, епіцентр військових дій і т.д. Вантаж у рюкзаку треба укладати рівномірно. Добре мати рюкзак з “підвалом” (нижнім клапаном).

У рюкзак рекомендується покласти наступне:

копії важливих документів в поліетиленовій упаковці. Заздалегідь зробіть копії всіх важливих документів – паспорта, автомобільних прав, документів на нерухомість, автомобіль і т.д. Документи треба укладати так, щоб у разі необхідності їх можна було швидко дістати. У деяких джерелах так само вказують серед документів тримати кілька фотографій рідних і близьких;

кредитні картки та готівку. Нехай у вас буде невеликий запас грошей; дублікати ключів від будинку і машини;

карту місцевості, а також інформацію про спосіб зв'язку і зустрічі в умовленому місці зустрічі вашої родини;

засоби зв'язку та інформації (невеликий радіоприймач з можливістю прийому в УКХ і БМ діапазоні) та елементи живлення до радіоприймача (якщо потрібні);

ліхтарик (краще кілька) і запасні елементи живлення до нього, сірники (бажано туристичні), запальничка, свічки;

компас, годинник (перевагу віддавайте водонепроникним);

багатофункціональний інструмент, що включає (лезо ножа, шило, пилку, викрутку, ножиці тощо);

ніж, сокира, сигнальні засоби (свисток, фальшфейер і т.д.);

декілька пакетів для сміття, об'ємом 120 літрів. Може замінити намет або тент, якщо розрізати;

рулон широкого скотчу;

упаковка презервативів. Презерватив, за необхідності, може використовуватись для захисту від вологи сірників та запальничок, у якості джгута для зупинки кровотечі, надійного закупорювання ємкостей від комарів та піску, перенесення води, прокладки, рятувального жилету на воді тощо;

шнур синтетичний 4-5 мм , близько 20 м;

блокнот і олівець;

нитки та голки;

аптечка першої допомоги. До складу аптечки обов'язково повинні входити: бинти, лейкопластир, вата, йод, активоване вугілля (інтоксикація), парацетамол (жарознижувальний), пенталгін (знеболююче), супрастин (алергія), имодиум (діарея), фталазол (шлункова інфекція), альбуцид (краплі для очей), жгут, шприци тощо; ліки що Ви приймаєте (мінімум на тиждень) з описом способу застосування та дози; рецепти; прізвища та мобільні телефони ваших лікарів (слідкуйте за терміном придатності ліків);

одяг: комплект нижньої білизни (2 пари), шкарпетки бавовняні (2 пари) і вовняні, запасні штани, сорочка або кофта, плащ-дощовик, в'язана шапочка, рукавички, шарф (може знадобитися в найнесподіваніших ситуаціях), зручне, надійне взуття;

міні-палатка, поліуретановий килимок, спальник (якщо дозволяє місце);

засоби гігієни: зубна щітка і зубна паста, невеликий шматок мила, рушник (є такі в упаковці пресовані), туалетний папір, кілька упаковок одноразових сухих та вологих серветок, кілька носових хусток, засоби інтимної гігієни, бритву, манікюрний набір;

приналежності для дітей (якщо необхідні);

посуд (краще металевий): казанок, фляга, ложка, кружка;

запас їжі на кілька днів - все, що можна їсти без попередньої обробки і не займає багато місця, довго зберігається (не швидкопсувні), наприклад: висококалорійні солодоці (чорний шоколад (з горіхами), жменю льодяників), набір продуктів (тушонка, галети, суп-пакети, м'ясні та рибні консерви), якщо дозволяє місце - крупа перлова, гречана, рис довгозерний, макарони, вермішель, сухі овочеві напівфабрикати, горілка, спирт питний;

запас питної води на 1-2 дні, який треба періодично оновлювати (вода не повинна бути застоюною).

У літніх людей, інвалідів та дітей є особливі потреби. За необхідності, цей список доповнюється і коригується. Із практики, загальна вага "Екстреної валізи" не повинна перевищувати 50 кілограмів.

Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру

При першій можливості покиньте разом із сім'єю небезпечну зону. У разі неможливості виїхати особисто, відправити дітей і родичів похилого віку до родичів, знайомих. Необхідно взяти із собою всі документи, коштовні речі і цінні папери.

Підготовку до можливого перебування у зоні надзвичайної ситуації доцільно починати завчасно. Необхідно підготувати "екстрену валізку" з речами, які можуть знадобитись при знаходженні у зоні НС або при евакуації у безпечні райони.

Підготовка оселі:

нанести захисні смуги зі скочу (паперу, тканини) на віконне скло для підвищення його стійкості до вибухової хвилі та зменшення кількості уламків і уникнення травмування у разі його пошкодження;

по можливості обладнайте укриття у підвалі, захистіть його мішками з піском, передбачте наявність аварійного виходу;

при наявності земельної ділянки обладнайте укриття на такій відстані від будинку, яка більше його висоти;

зробити вдома запаси питної та технічної води;

зробити запас продуктів тривалого зберігання;

додатково укомплектувати домашню аптечку засобами надання першої медичної допомоги;

підготувати (закупити) засоби первинного пожежогасіння;

підготувати ліхтарики (комплекти запасних елементів живлення), газові лампи та свічки на випадок відключення енергопостачання;

підготувати (закупити) прилади (примус) для приготування їжі у разі відсутності газу і електропостачання;

підготувати необхідні речі та документи на випадок термінової евакуації або переходу до захисних споруд цивільної оборони або інших сховищ (підвалів, погребів тощо);

особистий транспорт завжди мати у справному стані і запасом палива для виїзду у небезпечний район;

при наближенні зимового періоду необхідно продумати питання щодо обігріву оселі у випадку відключення централізованого опалення.

Необхідно:

зберігати особистий спокій, не реагувати на провокації;

не сповіщати про свої майбутні дії (плани) малознайомих людей, а також знайомих з ненадійною репутацією;

завжди мати при собі документ (паспорт) що засвідчує особу, відомості про групу крові своєї та близьких родичів, можливі проблеми зі здоров'ям (алергію на медичні препарати тощо);

знати місце розташування захисних споруд цивільної оборони поблизу місця проживання, роботи, місцях частого відвідування (магазини, базар, дорога до роботи, медичні заклади тощо). Без необхідності старатися як найменше знаходитись поза місцем проживання, роботи та малознайомих місцях;

при виході із приміщень, пересуванні сходами багатоповерхівок або до споруди цивільної оборони (сховища) дотримуватись правила правої руки (як при русі автомобільного транспорту) з метою уникнення тисняви.

Пропускати вперед та надавати допомогу жінкам, дітям, перестарілим людям та інвалідам, що значно скоротить терміни зайняття укриття;

уникати місць скупчення людей;

не вступати у суперечки з незнайомими людьми, уникати можливих провокацій;

у разі отримання будь-якої інформації від органів державної влади про можливу небезпеку або заходи щодо підвищення безпеки передати її іншим людям (за місцем проживання, роботи тощо);

при появі озброєних людей, військової техніки, заворушень негайно покидати цей район;

посилювати увагу і за можливості, також залишити цей район, у разі появи засобів масової інформації сторони-агресора;

у разі появи підозрілих людей (не орієнтуються на місцевості, розмовляють з акцентом, не характерна зовнішність, протиправні і

провокативні дії, проведення незрозумілих робіт тощо) негайно інформувати органи правопорядку, місцевої влади, військових;

у разі потрапляння у район обстрілу сховатись у найближчу захисну споруду цивільної оборони, сховище (укриття). У разі відсутності пристосованих сховищ, для укриття використовувати нерівності рельєфу, (канави, окопи, заглиблення від вибухів тощо). У разі раптового обстрілу та відсутності поблизу споруд цивільного захисту, сховища і укриття – лягти на землю головою в сторону, протилежну вибухам. Голову прикрити руками (за наявності, для прикриття голови використовувати валізу або інші речі). Не виходьте з укриття до кінця обстрілу;

надавати першу допомогу іншим людям у разі їх поранення. Визвати швидку допомогу, представників ДСНС України, органів правопорядку за необхідності військових;

у разі, якщо ви стали свідком поранення або смерті людей, протиправних до них дій (арешт, викрадення, побиття тощо) постаратися з'ясувати та зберегти як найбільше інформації про них та обставини події для надання допомоги, пошуку, встановлення особи тощо. Необхідно пам'ятати, що Ви самі або близькі Вам люди, також можуть опинитись у скрутному становищі і будуть потребувати допомоги.

Не рекомендується:

- підходити до вікон, якщо почуєте постріли;
- спостерігати за ходом бойових дій;
- стояти чи перебігати під обстрілом;
- конфліктувати з озброєними людьми;
- носити армійську форму або камуфльований одяг;
- демонструвати зброю або предмети, схожі на неї;
- підбирати покинуті зброю та боєприпаси.

Дії населення при виявленні вибухонебезпечних предметів

Під вибухопожежонебезпечними предметами слід розуміти будь-які пристрої, засоби, підозрілі предмети, здатні за певних умов або при дії на них – вибухати. Ознаки, за якими можна визначити предмет, як вибухонебезпечний, є :

- характерна форма предмету, видовжена форма снаряду
- наявність електричних дротів, що стирчать з предмету, або тягнуться до нього
- дивні звуки, які лунають з предмету (цокання годинника, шипіння, виділення газу, тощо)

- світлові сигнали які подає предмет, мигання лампочки

Практично всі вони отруйні, чутливі до механічних дій і нагрівання
Пам'ятайте!

У разі знаходження ВВП, ЗАБОРОНЕНО:

- наближатися до предмета
- пересувати предмет або брати його в руки
- кидати, бити по ньому

- розпалювати поряд з предметом багаття, або кидати в нього предмети
- заливати його рідинами, засипати ґрунтом або чимось його накривати
- приносити предмет додому, у табір, в школу

Знайдені боєприпаси або предмети, що схожі на них, повинні бути знешкоджені тільки фахівцями. Про знахідку потрібно негайно повідомити ДСНС за номером «101», міліцію - за номером «102»

ЩО РОБИТИ :

- не підходити до предмету та ні в якому разі не чіпати підозрілий предмет не торкатися і не пересувати його
  - не допускати до знахідки інших людей, особливо дітей
  - не користуватися поряд із предметом засобами радіозв'язку, мобільними телефонами. Вони можуть спровокувати вибух
  - припинити всі види робіт у районі виявлення ВНП
  - організувати охорону небезпечного місця шляхом спостереження здалеку
  - по прибуттю відповідних служб вказати час та місце виявлення ВНП
- ПАМ'ЯТАЙТЕ!**

Правильно і безпечно знешкодити вибухонебезпечні предмети здатні лише досвідчені фахівці. Ні в якому разі не намагайтеся робити це самі, адже це може призвести до трагічних наслідків

Рекомендації керівникам підприємств та організацій під час надзвичайних ситуацій

1. Варто посилити пропускний режим на територію вашої організації, а також щоденно перевіряти та оглядати місце роботи на наявність вибухонебезпечних речовин. Це допоможе своєчасно виявити підозрілі предмети та вчасно знешкодити їх.

2. Слід ретельніше добирати та перевіряти кадри.

3. У випадку здачі приміщення в оренду, рекомендується включати у договір пункти, які дають змогу перевіряти їх в будь-який час.

У випадку виявлення вибухонебезпечних речовин керівникам установ, слід:

1. Повідомити до органів про небезпечну ситуацію, яка виникла

2. Дати вказівки співробітникам перебувати на безпечній відстані від невідомого предмета, а за необхідності евакуювати людей відповідно до наявного плану

3. Слід забезпечити безперешкодний проїзд до виявленого предмета автомашинам правоохоронних, медичних та рятувальних служб.

4. І найголовніше – дати вказівку співробітникам: не наближатися, не чіпати, не розкривати та не переміщувати об'єкт.

Дії під час перестрілки:

якщо стрілянина застала вас на вулиці, відразу ж лягте й озирніться, виберіть найближче укриття й проберіться до нього, не піднімаючись у

повний зріст. Укриттям можуть служити виступи будинків, пам'ятники, бетонні стовпи або бордюри, канави. Пам'ятайте, що автомобіль – не найкращий захист, тому що його метал тонкий, а пальне – вибухонебезпечне. За першої нагоди сховайтеся у під'їзді будинку, підземному переході, дочекайтеся закінчення перестрілки;

вживайте заходи для порятунку дітей, за необхідності прикрийте їх своїм тілом. За можливості повідомте про інцидент співробітників міліції;

якщо в ході перестрілки ви перебуваєте у будинку – укрийтеся у ванній кімнаті й ляжте на підлогу, тому що перебувати у кімнаті небезпечно через можливість рикошету. Перебуваючи в укритті, стежте за можливим початком пожежі. Якщо пожежа почалася, а стрілянина не припинилася, залиште квартиру й сховайтеся в під'їзді, далі від вікон.

Дії у випадку захоплення літака (автобуса):

якщо Ви виявилися в захопленому літаку (автобусі), не привертайте до себе уваги терористів. Огляньте салон, визначте місця можливого укриття на випадок стрілянини;

заспокойтеся, спробуйте відволіктися від того, що відбувається, читайте, розгадуйте кросворди;

зніміть ювелірні прикраси;

не дивіться в очі терористам, не пересувайтеся по салону та не відкривайте сумки без їхнього дозволу;

не реагуйте на провокаційну або зухвалу поведінку;

жінкам у міні-спідницях бажано прикрити ноги;

якщо представники влади почнуть спробу штурму – лягайте на підлогу між кріслами й залишайтеся там до закінчення штурму;

після звільнення – негайно залиште літак (автобус), тому що не виключена можливість його замінування терористами й вибуху парів бензину.

Якщо ви стали жертвою телефонного терориста:

покладіть слухавку поряд з телефоном;

подзвоніть з іншого телефону (мобільного, від сусідів) на вузол зв'язку і скажіть причину дзвінка, своє прізвище, адресу та номер свого телефону. Диспетчер встановить номер того, хто дзвонив та скаже вам, звідки дзвонили – з квартири чи з автомату;

напишіть заяву начальнику відділення міліції, на території якого ви проживаєте, для прийняття необхідних заходів;

постарайтесь затягнути розмову та записати її на диктофон чи дайте послухати свідкам (сусідам);

подзвоніть на вузол зв'язку з іншого телефону (аналогічно п. 1), а потім напишіть заяву в відділення міліції;

міліція, за запитом на вузол зв'язку, отримає номер телефону, адресу, прізвище того, хто дзвонив і прийме необхідні міри;

одночасно, з розмовою і записом на диктофон, друга людина дзвонить з іншого телефону на вузол зв'язку, а потім в міліцію за телефоном 102 для термінового затримання того, хто телефонував.

Поведінка у натовпі

Намагайтеся уникати великих скупчень людей, якою б не була зацікавленість подією, що відбувається.

Під час масових заворушень намагайтеся обійти натовп. Ви можете потрапити під дію співробітників спецпідрозділів.

Якщо Ви все ж потрапили в натовп, дозвольте йому нести Вас у напрямку від центру до краю натовпу, намагаючись поступово вибратися з нього.

Глибоко вдихніть і розведіть зігнуті в ліктях руки в сторони, щоб грудна клітка не була здавлена.

Намагайтеся знаходитись подалі від високих та товстих людей, чи тих, які мають громіздкі предмети чи великі сумки.

Намагайтеся втримати рівновагу щоб не впасти.

Не тримайте руки в кишенях.

Йдіть у натовпі "човгаючи", ставлячи ногу на повну стопу. Не робіть короткі кроки та не піднімайтеся навшпиньки.

Якщо тиснява прийняла загрозовий характер, негайно, не роздумуючи, звільніться від будь-якої ноші, насамперед від сумки на довгому ремені чи шарфа.

Якщо у вас щось випало, у жодному разі не нахиляйтеся, щоб підняти.

У разі падіння, намагайтеся якнайшвидше піднятися на ноги. При цьому не опирайтесь на руки (їх віддавлять або зламають). Намагайтеся хоч на мить встати на підошви чи на носки. Знайшовши опору, «виринайте», різко відштовхнувшись від землі ногами.

Якщо встати не вдається, згорніться клубком, захистіть голову передпліччями, а долонями прикрийте потилицю.

Потрапивши у переповнене людьми приміщення, задалегідь визначте, які місця при виникненні екстремальної ситуації найнебезпечніші (проходи між секторами на стадіоні, скляні двері й перегородки в концертних залах тощо), зверніть увагу на запасні та аварійні виходи, сплануйте шлях до них.

Легше всього сховатись від юрби у кутках залу або поблизу стін, але складніше звідти добиратися до виходу.

При виникненні паніки намагайтеся зберігати спокій і здатність тверезо оцінювати ситуацію.

Дії населення у випадку раптового виникнення радіаційної небезпеки

після отримання повідомлення по радіо (або через інші засоби оповіщення) про радіаційну небезпеку населенню пропонується терміново зробити наступне:

укритися в житлових будинках. Важливо знати, що стіни дерев'яного будинку ослаблюють іонізуюче випромінювання у 2 рази, а цегляного – у 10 разів! Заглибленні сховища ще більше ослаблюють дозу випромінювання: з дерев'яним покриттям у 7 разів, з цегляним або бетонним у 40-100 разів;

уникайте паніки, слухайте повідомлення органів влади щодо дій у цій надзвичайній ситуації;

прийняти міри захисту від проникнення у квартиру (будинок), радіоактивних речовин з повітрям: закрити кватирки, за герметизувати рами, двері;

зробити запас питної води: набрати воду у закриті місткості, підготувати простіші засоби санітарного визначення, перекрити крани;

провести екстрену йодну профілактику (як можна раніше але тільки після спеціального оповіщення): водно-спиртовий розчин йоду приймати після їжі тричі на день протягом 7 днів: дітям до двох років – по 1-2 краплі 5% настоянки на 100 мл молока (консервованого) або дитячої молочної суміші; дітям старше двох років та дорослим – по 3-5 крапель на склянку молока (консервованого) або води. Наносити на поверхню рук настоянку йоду у вигляді сітки 1 раз на день протягом 7 днів.

Правила безпечної поведінки на забруднених радіонуклідами територіях:

використовуйте для харчування консервоване молоко та харчі, які зберігались в закритих приміщеннях та в яких відсутнє радіоактивне забруднення. Не пити молоко від корів, які пасуться на забруднених полях;

не вживайте овочів, які росли на забрудненому радіоактивними речовинами ґрунті;

не пийте воду із відкритих джерел та із водопроводу після сигналу радіаційної небезпеки; накрити колодязі плівкою або кришкою;

уникайте довгих пересувань по забрудненій місцевості, особливо по ґрунтовим шляхам або траві, не ходіть в ліс, не збирайте у лісі ягід, грибів та квітів, не купайтесь в водоймищах;

у приміщеннях, що призначені для перебування людей, щодня робіть вологе прибирання, бажано з використанням миючих засобів;

знімайте взуття при вході в приміщення з вулиці (забруднене взуття залишайте при вході).

Засоби індивідуального захисту можна не використовувати в приміщеннях, у тиху погоду без вітру та після дощу.

У випадку пересування по відкритій місцевості необхідно використовувати підручні засоби захисту:

органів дихання - прикрити рот та ніс, змоченою водою марлевою пов'язкою, носовою хусткою, рушником або іншою частиною одягу;

шкіри та волосся - покрити будь якими предметами одягу, головними уборами, хустинками, накидками. Якщо вам край необхідно вийти на вулицю, необхідно одягнути гумові чоботи.

ПОЖЕЖНА НЕБЕЗПЕКА

Правильно використовуйте засоби гасіння пожеж:
переносні вогнегасники (порошкові, вуглекислотні, водопінні)
використовують згідно з інструкцією, наведеною у вигляді малюнків і тексту на корпусі вогнегасників;

для приведення в дію пожежних кранів, які знаходяться в будинку (споруді), необхідно відкрити дверцята шафи і розкласти в напрямку осередку пожежі рукав, який з'єднаний з краном і стволом. Відкрити вентиль поворотом маховичка проти ходу годинникової стрілки і спрямуйте струмінь води із ствола на осередок горіння.

Якщо пожежа застала вас у приміщенні:
зорієнтуйтеся щодо наявної небезпеки й напрямку її знаходження;
якщо ви прокинулись від шуму пожежі і запаху диму, не сідайте в ліжку, а скотіться з нього на підлогу;

повзіть по підлозі під хмарою диму до дверей приміщення, але не відчиняйте їх відразу, щоб уникнути посилення пожежі від великого притоку повітря ззовні;

обережно доторкніться до дверей тильною стороною долоні, якщо двері гарячі - не відчиняйте їх, дим та полум'я не дозволять вийти, якщо двері не гарячі, то обережно відчиніть їх та швидко виходьте;

щільно закрийте двері, а всі щілини і отвори заткніть будь – якою тканиною, щоб уникнути подальшого проникнення диму та повертайтеся поповзом у глибину приміщення і вживайте заходів щодо порятунку;

присядьте, глибоко вдихніть повітря, прочиніть вікно або розбийте віконне скло твердим предметом та приверніть увагу людей, які можуть викликати пожежну команду;

якщо ви вийшли через двері, зачиніть їх і поповзом пересувайтеся до виходу із приміщення;

обов'язково зачиніть за собою всі двері;

під час пожежі заборонено користуватися ліфтами;

виходити із зони пожежі необхідно в навітряну сторону, туди звідки дме вітер;

якщо ви знаходитесь у висотному будинку не біжіть вниз крізь вогонь, а користуйтеся можливістю врятуватися на даху будівлі;

при задимленості сходових клітин варто щільно зачинити двері, що виходять на них, а при сильній задимленості перейти на балкон, захопивши із собою вологу ковдру, щоб укритися від вогню у випадку його проникнення через отвори;

коли немає іншого виходу, евакуацію потрібно продовжувати по сходових клітинах або через іншу квартиру, якщо там немає вогню, використавши міцно зв'язані простирадла, мотузки або пожежні рукави. Спускатися треба по одному, підстраховуючи один одного;

якщо на вас насувається вогневий вал, не гаючись падайте, закривши голову мокрою тканиною, затримайте дихання;

якщо вас відрізало вогнем, димом від основних шляхів евакуації, необхідно затулити ганчірками всі шпарини по периметру дверей та під ними, щоб перешкодити доступу вогню та диму.

Дії під час рятування постраждалих від пожежі з будинків:

перед тим, як увійти у приміщення, що горить, накрийтеся мокрою ковдрою, будь-яким одягом чи щільною тканиною;

відчиняйте двері з особливою обережністю: відчиняйте повільно, прикриваючи себе дверним полотном, щоб забезпечити захист від перепаду температури та впливу полум'я;

у сильно задимленому приміщенні рухайтесь поповзом або пригинаючись;

для захисту від чадного газу необхідно дихати через зволожену тканину;

у першу чергу рятуйте дітей, інвалідів та літніх людей. Пам'ятайте, що маленькі діти від страху часто ховаються під ліжку, в шафу та забиваються у куток;

побачивши людину на якій горить одяг, зваліть її на землю та швидко накиньте пальто, плащ або будь-яку ковдру чи покривало (бажано зволожена) і щільно притисніть до тіла, за необхідності, викличте медичну допомогу;

якщо загорівся ваш одяг, падайте на землю і перевертайтеся, щоб збити полум'я, ні в якому разі не біжіть – це сприяє роздуванню вогню.

Якщо ви опинилися в осередку пожежі на відкритій місцевості:

не панікуйте та не тікайте від полум'я, що швидко наближається, у протилежний від вогню бік, а долайте крайку вогню проти вітру, закривши голову і обличчя одягом;

з небезпечної зони, до якої наближається полум'я, виходьте швидко, перпендикулярно напряму розповсюдження вогню;

якщо втекти від пожежі неможливо, то вийдіть на відкриту місцевість або галявину, ввійдіть у водойму або накрийтеся мокрим одягом і дихайте повітрям, що знаходиться низько над поверхнею землі – повітря тут менш задимлене, рот і ніс при цьому прикривайте одягом чи шматком будь-якої тканини;

гасити полум'я невеликих низових пожеж можна, забиваючи полум'я гілками листяних порід дерев, заливаючи водою, закидаючи вологим ґрунтом та затоптуючи ногами;

під час гасіння пожежі, не відходьте далеко від доріг та просік, не втрачайте з виду інших учасників гасіння пожежі, підтримуйте з ними зв'язок за допомогою голосу;

будьте обережні в місцях горіння високих дерев, вони можуть завалитися та травмувати вас;

особливо будьте обережні у місцях торф'яних пожеж, враховуйте, що там можуть створюватися глибокі прогари, тому пересувайтеся, за можливістю, перевіряючи палицею глибину шару, що вигорів;

після виходу з осередку пожежі повідомте місцеву адміністрацію та пожежну службу про місце, розміри та характер пожежі.

Дії при пожежі в міському громадському транспорті:

негайно повідомте про пожежу водієві, спробуйте відчинити двері (використовуйте кнопку аварійного відкриття), застосувати для гасіння вогнища пожежі вогнегасник і підручні засоби. **БУДЬТЕ ОБЕРЕЖНІ!** У тролейбусах і трамваях металеві частини можуть опинитися під напругою в результаті обгорання захисної ізоляції проводів;

при заблокуванні дверей використовуйте для евакуації аварійні люки в даху, вікна. За необхідності вибийте обома ногами скло (або твердим предметом). Якщо Ви вдало, без серйозних травм звільнилися, то за можливості допоможіть тим, хто залишився в зоні вогню, в першу чергу дітям і людям похилого віку;

у будь-якому транспорті є матеріали, що виділяють при горінні отруйні гази, тому залишайте салон швидко, закриваючи рот і ніс хусткою або рукавом. Вибравшись із салону, відійдіть подалі, тому що можуть вибухнути баки з паливом або статися замикання високовольтної електричної мережі;

телефоном або через водіїв проїжджаючих машин повідомте про пожежу в пожежну частину. Надайте допомогу постраждалим.

Дії при пожежі в вагоні потяга:

негайно повідомте провідникові про пожежу, пройдіть по вагону і, не піднімаючи паніки, голосно, виразно і спокійно оголосіть пасажирам про те, що трапилось. Розбудіть сплячих пасажирів і візьміть за руки дітей.

Найбезпечніше евакуюватися в передні вагони, але якщо це неможливо, то йдіть в хвіст потяга, щільно закриваючи за собою двері купе і міжвагонних переходів. Обов'язково перевірте разом з провідником наявність людей в тамбурах, купе, туалетах палаючого вагону;

використовуючи вогнегасники і підручні засоби (ковдри, мокрі ганчірки тощо), разом з пасажирами спробуйте загасити вогонь. Закрийте вікна, щоб вітер не роздував полум'я. Не намагайтеся рятувати від вогню багаж, якщо це загрожує вашій безпеці (візьміть тільки найнеобхідніше – документи, гроші, цінності тощо). Якщо вогонь відрізав вас від виходів, то зайдіть до купе або туалету, щільно причинивши за собою двері, відкрийте вікно і чекайте прибуття допомоги, привертаючи до себе увагу. Не стрибайте з вагона потяга і не намагайтеся вибратися на дах – це небезпечно! У крайньому випадку – стрибайте, одягнувши на себе весь наявний одяг;

при неможливості загасити пожежу і зв'язатися з начальником потягу або з машиністом зупиніть потяг за допомогою стоп-крану, виведіть з вагона всіх людей, і разом з провідниками розчепіть вагони, запобігаючи розповсюдженню вогню по всьому потягу. Для запобігання руху вагонів під ухил підкладіть під колеса гальмові колодки або інші підручні предмети;

відведіть пасажирів від палаючого вагону і надішліть людей у найближчий населений пункт повідомити про те, що трапилось в пожежну охорону. Далі дійте за вказівкою начальника потягу і пожежників.

Помітивши сигнали людей, які залишилися у вагоні, негайно повідомте про них пожежникам. Будь-яким способом запобігайте виникненню паніки та надайте домедичну допомогу постраждалим.

Якщо горить одяг на людині:

зупиніть людину, не давайте їй бігати, а то полум'я розгориться ще більше;

допоможіть швидко скинути палаючий одяг, чи загасити її за допомогою простирадла, ковдри, пальта або струменя води. Гасити полум'я на одязі можна піском, землею, снігом. Сам постраждалий може згасити вогонь, перекочуючись по землі.

залиште голову відкритою, щоб він не задихнувся продуктами згорання;

викличте швидку допомогу;

надайте посильну домедичну допомогу.

Перша допомога при опіках:

посадіть або покладіть постраждалого, негайно припиніть вплив високої температури;

обливайте місця опіків великою кількістю води (15 хв. і більше), будьте обережні, щоб уникнути переохолодження постраждалого, особливо взимку;

якщо є можливість, то зніміть з уражених ділянок каблучки, годинники, паски, взуття до того, поки ці місця не почали набрякати;

до обпеченої шкіри не можна доторкатися руками, намагатися зняти присталі залишки згорілого одягу (обережно ножицями зрізують лише їх краї);

всі опіки необхідно захистити, прикриваючи їх чистою тканиною без ворсу;

дайте людині знеболювальний засіб для запобігання виникнення больового шоку;

постраждалому давайте вживати рідину в достатній кількості;

перевіряйте пульс та дихання кожні 10 хв. до прибуття швидкої допомоги.

Запам'ятайте! Не змащуйте опіки ніякими кремами, лосьйонами, оліями або маслами! Не проколюйте пухирі!

Небезпечні ХІМІКАТИ

Ртуть

Ртуть відрізняється високою токсичністю для будь-яких форм життя. Категорично забороняється зберігати і вживати їжу, а також палити в приміщеннях, де виділяються пари ртуті та її сполуки.

При виявленні розливу ртуті негайно дзвоніть за телефоном 101.

Перша допомога при отруєнні парами ртуті:

при важких гострих отруєннях через рот негайно промийте шлунок водою з 20-30 гр. активованого вугілля, або білковою водою (збитий з водою яєчний білок), після чого дайте молоко, а потім проносе;

при гострих отруєннях вивести постраждалого із зони ураження, забезпечити повний спокій, потім госпіталізувати;

при легкій, початковій формі не контактувати з ртуттю 3-4 тижні і забезпечити лікування в стаціонарних умовах.

Захист – промислові фільтруючі протигази марки “Г”, респіратор протигазовий РПГ-67-Г.

Хлор

Ознаки отруєння хлором:

під час вдихання парів хлору виникає ураження легень, яке супроводжується набряком киснево-поглинальних альвеол, які під час кашлю можуть розірватися з виділенням мокроті з кров'ю, внаслідок чого людина гине від нестачі кисню.

Перша допомога при отруєнні хлором: одягніть протигаз і виведіть ураженого на свіже повітря. Робити штучне дихання не можна, необхідно у важких випадках застосувати кисневу інгаляцію. Повний спокій. Для зменшення подразнення – вдихання парів нашатирного спирту, промивання очей, рота, носа 2% розчином харчової соди.

Дії в осередку зараження:

заплющити очі та затамувати дихання;

закутатися у верхній одяг і дихати крізь нього (можна змочити водою); не бігти;

спробувати визначити напрямок вітру;

виходити з зони зараження в бік, який перпендикулярний вітру;

за неможливості вийти, спробувати залізти на високий предмет (стовп, драбину тощо), так як хлор стелиться по землі.

При виявленні будь-якого виду зараження – негайно дзвоніть за телефоном 101.

Аміак

У випадку розливу рідкого аміаку і його концентрованих розчинів не можна доторкатися до розлитої рідини.

Ознаки отруєння аміаком:

нежить, кашель, важке дихання, задуха;

підвищене серцебиття, порушена частота пульсу;

при контакті з рідким аміаком виникає обмороження, можливий опік з пухирями, виразки.

Перша допомога при отруєнні аміаком:

одягніть протигаз і виведіть ураженого на свіже повітря;

дайте подихати зволженим повітрям (теплими водяними парами 10%-ного розчину ментолу в хлороформі);

дайте йому теплого молока з «Боржомі» або харчовою содою;

при задусі необхідний кисень;

при спазмі голосових щілин забезпечте тепло на ділянку шиї, теплі ванночки, інгаляцію;

при зупинці дихання проведіть серцево-легеневу реанімацію;

при потраплянні в очі – промийте водою або 0,5-1%-ним розчином квасців, вазеліновою або оливковою олією;

при ураженні шкіри – обмийте чистою водою, зробіть примочки з 5%-ного розчину оцтової, лимонної або соляної кислоти.